

ת"פ 48643/10/12 - מדינת ישראל נגד מ' י

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 48643-10-12 מדינת ישראל נ' י
ת"פ 31792-01-15 מדינת ישראל נ' י
בפני כבוד השופטת חנה מרים לומפ
מאשימה מדינת ישראל
נגד
נאשם מ' י

החלטה

רקע

1. נגד הנאשם הוגש ביום 26/7/12 כתב אישום המייחס לו עבירה של שימוש במסמך מזויף לפי סעיף 420 בצרוף סעיף 418 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**") ועבירה של קבלת דבר במרמה לפי סעיף 415 לחוק העונשין בשל מעשים שבוצעו בתחילת שנת 2011.
2. ההליכים בתיק נדחו מעת לעת עקב קושי לאתר את הנאשם. לאחר שהנאשם אותר ביום 27/4/15 ביקש בא כוחו כי תתקבל חוות דעת פסיכיאטרית שתבחן את אחריותו של הנאשם לביצוע המעשים ואת כשירותו לעמוד לדין.
3. ביום 27/5/15 התקבלה חוות דעת פסיכיאטרית שערכה ד"ר וואש, סגנית הפסיכיאטר המחוזי, ממנה עולה כי בזמן ביצוע העבירות המיוחסות לו בכתב האישום היה הנאשם שרוי במצב פסיכוטי על רקע מחלת נפש ממושכת (סכיזופרניה) ממנה הוא סובל מזה מספר שנים ומשכך הוא לא היה אחראי למעשיו. עוד קבעה ד"ר וואש כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין והמליצה על המשך טיפול פסיכיאטרי אמבולטורי.

טיעוני הצדדים

4. על בסיס האמור בחוות הדעת, עתר ב"כ הנאשם כי בית המשפט יורה על זיכויו של הנאשם, זאת בהסתמך על קביעתו של בית המשפט העליון ברע"פ 2675/13 **מדינת ישראל נ' וחנן** (להלן: "**עניין וחנן**"). לדידו, במצב דברים זה התוצאה היחידה האפשרית היא זיכויו של הנאשם ומשכך אין משמעות למועד זיכויו של הנאשם - בין אם לאחר שימצא כשיר לעמוד לדין במסגרת בירור האשמה יוכח שלא ביצע את המעשים וימצא זכאי, ובין אם יוכח כי ביצע את המעשים שאז תעמוד לזכותו הגנת אי השפיות הקבועה בסעיף 34 ח לחוק העונשין, כך שמשמעות הפסקת ההליכים ולא זיכויו הנאשם, אינה מתחשבת במצבו של הנאשם וגורמת לו לסבל ולעוגמת נפש.
5. ב"כ המאשימה התנגדה לזיכויו של הנאשם בהתבסס על סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח עמוד 1]

משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "**החסדפ**") הקובע כי במצב של אי כשירות דיונית ההליכים נגד הנאשם יופסקו וזאת בניגוד לסייג אי שפיות הקבוע בסעיף 34 ח לחוק העונשין אותו ניתן להחיל רק לאחר שמיעת ראיות ובירור אשמה. לדבריה, בשונה מעניין וחנן שם שמע בית המשפט את הראיות בתיק וקבע באופן מהותי אם בוצעה העבירה אם לאו, בענייניו הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין ומשכך אינו יכול להביא את גרסתו לפני בית המשפט ולא ניתן לקבוע אם ביצע את המעשים המיוחסים לו כמצוות הוראת סעיף 34 ח לחוק ומשכך לא ניתן להסתמך על הוראת חוק זו.

6. עוד עתרה ב"כ המאשימה כי בית המשפט יורה על צו אשפוז בעניינו של הנאשם התואם את תקופת המאסר המרבית הקבוע לצד העבירות בגין הוא הועמד לדין.

דין והכרעה

7. השאלה הדרושה הכרעה היא האם יש להורות על זיכוי של הנאשם בהתבסס על חוות הדעת הפסיכיאטרית הקובעת כי הוא אינו אחראי למעשיו שכן לא הבדיל בין טוב לרע ובין מותר לאסור בעת ביצוע העבירה למרות שהנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, ועל כן הוא אינו מסוגל להביא את גרסתו לפני בית המשפט ולא ברור לו תפקידו של בית המשפט.

8. טענתו של בא כוח הנאשם נסמכת על הקביעה בעניין וחנן, לפיה כאשר עולה מחוות דעת פסיכיאטרית כי נאשם לא היה אחראי למעשיו בעת ביצוע מעשה העבירה, אין להפסיק את ההליכים לפי המתווה שנקבע בע"פ 2947/00 **מאיר נ' מדינת ישראל** (להלן: "**עניין מאיר**"), אלא יש לזכות הנאשם על פי הסייג הקבוע בסעיף 34 ח לחוק העונשין.

9. המאשימה נסמכה כאמור, על הוראת סעיף 170(א) לחסד"פ הקובעת כי נאשם אשר אינו מסוגל לעמוד לדין - יופסקו ההליכים נגדו. בהשלמת טיעוניה הפנתה המאשימה לפסיקת בית המשפט העליון בע"פ 9078/09 **פלוני נ' מדינת ישראל** ולע"פ 3054/10 **מדינת ישראל נ' פלוני**. שם הוחלט כי נאשם, שנקבע לגביו שהוא אינו כשיר לעמוד לדין - אין מקום לברר את שאלת אחריותו הפלילית בשעת עשיית המעשה נשוא כתב האישום, לפי סעיף 34 ח לחוק העונשין וכן והוסיפה כי לא ניתן להסיק מהלכת וחנן למקרה הנדון, שכן בעניין וחנן לא נידונה שאלת אי כשירות דיונית וההחלטה בעניין וחנן התקבלה לאחר שבית המשפט נחשף למלוא חומר הראיות.

10. הוראות החוק הרלוונטיות לצורך הכרעה בסוגיה זו הן סעיף 34 ח לחוק העונשין וסעיף 170 לחסד"פ. הוראות חוק אלה מתייחסות למצבו הנפשי של הנאשם בנקודות זמן שונות (ר' בעניין זה ע"פ 9078/09 **פלוני נ' מדינת ישראל**), כך שבעוד שסעיף 34 ח לחוק העונשין מהווה סייג לאחריותו הפלילית של הנאשם, לנוכח מצבו במועד ביצוע העבירה ובוחן את מצבו הנפשי של הנאשם בעבר, סעיף 170 לחסד"פ נוגע למצבו הנפשי של הנאשם במועד בו מתנהל נגדו ההליך הפלילי, ובוחן את מצבו הנפשי של הנאשם בזמן ההווה.

11. מנוסח סעיף 34 ח לחוק העונשים עולה, כי לצורך תחולת הגנת אי שפיות הדעת יש לקבוע כי הנאשם ביצע

את המיוחס לו בכתב האישום:

"34ח. לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה אם, בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי, היה חסר יכולת של ממש -

(1) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או

(2) להימנע מעשיית המעשה."

12. ודוק, על מנת שהנאשם יחסה תחת הגנת אי השפיות, על בית המשפט לקבוע כי הנאשם עשה את מעשה העבירה ורק לאחר מכן יבחן בית המשפט האם הנאשם לוקה במחלת נפש שיש בה כדי לפטור אותו מאחריות פלילית. לצורך קביעה זו הכרחי שהנאשם יהיה כשיר דיונית ויהא מסוגל לנהל את משפטו באמצעות בא כוחו. במצב בו נאשם אינו כשיר דיונית לעמוד לדין הוא אינו יכול להודות במיוחס לו, שכן הוא אינו מבין את משמעות ההודאה וגם אינו יכול לכפור במיוחס לו, שכן לא ניתן לנהל דיון הוכחות כאשר הנאשם אינו מבין את משמעות ההליך ופשרו, אינו מסוגל לעקוב אחר מהלכו ולהשתתף בו באופן ענייני ופעיל.

13. זאת ועוד, לנאשם אף עומדת הזכות לבקש שלא להסתמך על חוות הדעת שהתקבלה מטעם המדינה ולא להעלות טענת הגנה של אי שפיות הדעת ושמורה לו הזכות להביא חוות דעת סותרת ולנהל את ההליך כמקובל ולכפור כפירה עובדתית בכתב האישום. מכאן שכדי לדון בשאלת אי הכשירות המהותית לפי סעיף 34ח לחוק העונשין ולהורות על זיכוי של הנאשם, כפי שביקש בא כוחו, על הנאשם להיות כשיר לעמוד לדין ולנהל את משפט כפי שהיה בעניין וחנן.

14. על היעדר היכולת להוכיח ברמה הנדרשת במשפט פלילי כי נאשם ביצע את המעשים המיוחסים לו שעה שהוא אינו כשיר לעמוד לדין דיונית, עמד בית המשפט העליון בע"פ 9078/09 פלוני נ' מדינת ישראל:

"הגיונם של דברים, שכאשר נאשם לא מסוגל לעמוד לדין, ההליך כנגדו מופסק וממילא לא מתאפשר לבית המשפט לקבוע כי לא היה אחראי למעשיו בעת ביצוע העבירה. ודוק: בית המשפט הוא הקובע אם נאשם היה אחראי למעשיו, ולכן, לא סגי בחוות דעת פסיכיאטרית הקובעת כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו, כמו במקרה שבפנינו. חוות דעת פסיכיאטרית לגבי מצבו הנפשי של הנאשם בעת ביצוע העבירה היא אך ראייה אחת, מני מספר ראיות המובאות בפני בית המשפט לצורך קביעת אחריותו הפלילית של הנאשם בעת ביצוע העבירה. הן ההגנה והן התביעה רשאיות לחקור את נותן חוות הדעת ולנסות לקעקע את ממצאיה, אך חוות הדעת אינה ראייה קונקלוסיבית שאין בלתה. הפוסק האחרון בשאלות העובדתיות-משפטיות הוא בית המשפט, ועליו לקבוע אם הנאשם עומד בתנאי הפטור של סעיף 34ח לחוק העונשין, באשר הגדרת אי השפיות היא משפטית ולא רפואית, ומחלת נפש במובן הרפואי-פסיכיאטרי של המילה, אינה בהכרח מחלת נפש המקימה סייג

לאחריות הפלילית. לכן, ההכרעה בשאלה אם הנאשם נושא באחריות פלילית אם לאו מסורה היא לבית המשפט ולא לאנשי בריאות-הנפש (השוו: ע"פ 870/80 לדאני נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(1) 29 (1981); ע"פ 476/81 אייזנברג נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(1) 819 (1983); רע"פ 2111/93 אבנרי נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(5) 133 (1994); עניין פלוני, בעמ' 311).

לכן, במצב הדברים הרגיל, כאשר ההליך נפסק בעקבות אי מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין, ממילא לא מתבררת השאלה אם הנאשם פטור מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה. שאלה זו יכול ותתברר אם וכאשר יחודש ההליך כנגד הנאשם, לאחר שמצבו ישתפר והוא יהיה מסוגל לעמוד לדין.

זאת, כאשר בהיעדר כשירות דיונית של הנאשם לעמוד לדין, לא יהא זה צודק ולא יהא זה יעיל לנהל הליך פלילי כנגד מי שאינו מסוגל להבין את מהותו של ההליך (השוו ע"פ 7924/07 פלוני נ' מדינת ישראל, [פורסם בנבו] בפסקה 53 לפסק דינו של השופט דנציגר [פורסם בנבו], 5.5.2008)...".

15. בעניינו, מדובר בנאשם שבא כוחו ביקש בתחילת ההליך המשפטי לקבל חוות דעת פסיכיאטרית, לפיה הוא אינו כשיר לעמוד לדין, לפיכך הוראת סעיף 34 ח אינה ההוראה שיש להחיל במקרה הנדון, הגם שבחוות הדעת הפסיכיאטרית קיימת קביעה לעניין אי כשירותו המהותית, הרי שהוראת סעיף 170 לחסד"פ קובעת את המסגרת הדיונית בעניינו של נאשם שאינו כשיר לעמוד לדין וזאת ללא קשר לשאלת אחריותו הפלילית בעת ביצוע העבירה, ויצרת מעיין "מחסום" מפני מעבר והגעה להוראת סעיף 34 לחוק העונשין (ר' לעניין זה החלטת בית המשפט המחוזי בת"פ 11950-05-15 מדינת ישראל נ' א.פ. מיום 18/6/15).

16. לעומת זאת סעיף 170 לחסד"פ קובע הוראה ברורה לפיה כאשר בית המשפט מוצא שהנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין, עליו להפסיק את ההליכים נגדו.

"170 (א) קבע בית המשפט, לפי סעיף 6(א) לחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, או לפי סעיף 19ב(1) לחוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, שנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין, יפסיק את ההליכים נגדו; אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אף מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו.

17. מהוראת סעיף זה עולה כי אף אם ישנה חוות דעת פסיכיאטרית הקובעת כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, קיימת לסניגור הזכות לבקש מבית המשפט לברר את האשמה, אלא שבקשה כזו נועדה לשם זיכויו של הנאשם שלא מחמת מחלת הנפש שלו, אלא לשם קביעה עובדתית כי הנאשם לא ביצע את העבירה המיוחסת לו. סעיף 170 קובע כי אם בית המשפט מצא לאחר בירור עובדתי או במהלכו כי אין לזכות את הנאשם, עליו להפסיק את ההליכים נגד הנאשם.

18. לעניינו, בא כוח הנאשם לא ביקש לברר את האשמה ולקבוע אם הנאשם ביצע את המיוחס לו אם לאו, אלא ביקש לזכות את הנאשם בשלב זה, שכן הוא סבר כי אם בכל מקרה יזוכה הנאשם, אין מקום לענות את דינו. אין בידי לקבל טענה זו. בעניין וחנן עמד כב' השופט הנדל על חובתו של בתי המשפט להקפיד על מילוי אחר הוראות סעיפים 34 לחוק העונשין ו-170 לחסד"פ, הן בהיבטים המהותיים והן בהיבטים של סדרי הדין. (ר' פסקה 12 לפסק הדין בעניין וחנן). השופט הנדל לא דן בעניין וחנן בסדרי הדין, ולמעשה אף לא נדון מקרה דומה למקרה הנוכחי, בו קיימות במקביל התייחסויות לאי כשירות דיונית ואי כשירות מהותית. עיון בפסיקת בית המשפט העליון שדנה בשאלת אי כשירות דיונית מלמדת על כך שבמקום בו קיימת אי כשירות דיונית אין מקום להוסיף ולבדוק את הכשירות המהותית ויש להפסיק את ההליכים לפי סעיף 170 לחסד"פ כאשר שאלת הכשירות המהותית תוכל להיבחן ככל שיחודשו ההליכים לאחר שהנאשם ימצא שוב כשיר לעמוד לדין. (ר' ע"פ 9078/09 וכן ע"פ 3054/2010 שהובאו לעיל).

19. יתרה מכך, לדידי הקפדה על סדרי הדין הנכונים הם אלא שיבטיחו שמירה מרבית על זכויותיו של נאשם חולה נפש. לא בכדי נקבעו הכללים הקבועים בסעיף 170 לחסד"פ, שכן הערך העומד בקביעה זו נעוץ בכך שאין לזקוף לחובתו של נאשם שאינו כשיר לעמוד לדין את העדר יכולתו לנהל את המשפט ולפיכך לא ניתן לזכות את הנאשם **מחמת מחלתו** אלא רק זיכוי שנובע מקביעה כי הנאשם לא ביצע את העבירה. כפי שציינתי לעיל, זכותו של נאשם שנמצא שאינו כשיר לעמוד לדין, להמתין עד תשוב אליו כשירותו הדיונית ולנהל את הגנתו כך שזיכוי לא ינבע מחמת מחלת הנפש ממנה סובל אלא זיכוי מלא לאחר שיקבע שלא ביצע כלל את המיוחס לו.

20. לאור כל האמור לעיל, החלטתי שלא להורות על זיכוי של הנאשם בהתאם לעניין וחנן, שכן הנסיבות העובדתיות של עניין וחנן והעובדה שבית המשפט דן בראיות קודם זיכוי של וחנן הם אלא שהביאו לתוצאת הזיכוי לפי סעיף 34 לחוק העונשין. לא כך הוא המצב בעניינינו ומשכך אני מורה על הפסקת ההליכים כנגד הנאשם בהתאם להוראת סעיף 170(א) לחסד"פ.

21. ניתן צו לטיפול מרפאתי לתקופה שלא תעלה על שלוש שנים.

22. לא מצאתי נסיבות מיוחדות המצדיקות קיום דיון בדלתיים סגורות או איסור פרסום במקרה זה.

המזכירות תשלח ההחלטה לב"כ הצדדים.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים בתוך 45 יום מהיום.

ניתנה היום, כ"ז אלול תשע"ה, 11 ספטמבר 2015, בהעדר הצדדים.